

Bruselj, 18.7.2017
COM(2017) 376 final

**SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

**Krepitev inovacij v evropskih regijah:
strategije za odporno, vključujočo in trajnostno rast**

{SWD(2017) 264 final}

1. SODOBNO GOSPODARSTVO IN PRAVIČEN PREHOD ZA REGIJE EU

Evropa je v obdobju pomembnih sprememb. Globalizacija, avtomatizacija, razogljčenje, nastajajoče in digitalne tehnologije – vse to vpliva na delovna mesta, industrijske panoge, poslovne modele, gospodarstvo in družbo kot celoto. Nujno je treba pomagati Evropejcem, da se prilagodijo tem korenitim spremembam, in gospodarstvu EU, da postane odpornejše. Komisija je v razmisleku o izkoriščanju globalizacije¹ poudarila priložnosti in izzive, s katerimi se srečujejo evropski državljani in regije. To pomeni, da moramo predvideti in obvladovati posodobitev obstoječih gospodarskih in družbenih struktur, pri tem pa upoštevati, da lokalna vprašanja danes bolj kot kdaj koli prej postajajo globalna, globalna vprašanja pa postajajo lokalna. Evropa zato potrebuje dolgoročno strategijo z ukrepi na vseh ravneh, ki bodo sprožili temeljni premik na področju tehnologije, ekonomije in financ.

EU ima ključno vlogo pri zagotavljanju podpore vsem regijam in državam članicam za spodbujanje njihovega potenciala za inovacije, konkurenčnost ter trajnostna delovna mesta in rast. To je bistvo različnih pobud, ki se že izvajajo na ravni oblikovanja predpisov² in v okviru naložbenega načrta za oblikovanje stabilnega seznama projektov, povezanih s ključnimi prednostnimi nalogami EU. Poleg tega je Komisija v zadnjih letih nacionalne in regionalne organe pozvala, naj oblikujejo strategije pametne specializacije za raziskave in inovacije³. Namen je bil spodbuditi vse evropske regije k opredelitvi njihovih posebnih konkurenčnih prednosti kot podlage za prednostno razvrstitev naložb v raziskave in inovacije v okviru kohezijske politike za obdobje 2014–2020. Posledično so Evropski parlament, Svet Evropske unije in Odbor regij poudarili potrebo po nadgradnji tega pristopa, da se v vseh regijah dvigne potencial za inovacije⁴.

Da se odzovemo na te izzive in pripomoremo k uspešnosti Evrope v sodobnem svetu, je potrebno sodelovanje na vseh ravneh, od lokalne do evropske⁵, zato to sporočilo in njegov spremni delovni dokument služb Komisije nadalje razvijata pristop pametne specializacije ter obravnavata naslednje glavne izzive:

- spodbujanje potenciala evropskih regij za inovacije in konkurenčnost kot podlage za trajnostni model rasti;
- povečanje medregionalnega sodelovanja, ki je ključni element v globaliziranih gospodarstvih;
- namenjanje več pozornosti manj razvitim regijam in regijam v industrijski tranziciji;
- izboljšanje in razvoj skupnega delovanja v okviru politik in programov EU, ki podpirajo inovacije.

¹ Razmislek Evropske komisije o izkoriščanju globalizacije – COM(2017) 240 final.

² 10 prednostnih nalog Junckerjeve Komisije.

³ COM(2010) 553 final.

⁴ Sklepi Sveta z dne 10. junija 2016 o raziskavam in inovacijam bolj naklonjeni, pametni in enostavni kohezijski politiki ter evropskih strukturnih in investicijskih skladih na splošno, Resolucija Evropskega parlamenta z dne 14. januarja 2014 o pametni specializaciji: mrežno povezovanje centrov odličnosti za učinkovito kohezijsko politiko (2013/2094(INI)), Resolucija Evropskega parlamenta z dne 13. septembra 2016 o kohezijski politiki ter raziskovalnih in inovacijskih strategijah za pametno specializacijo (RIS3) (2015/2278(INI)), mnenje Odbora regij z dne 22. marca 2017 z naslovom Strategije za pametno specializacijo (RIS3): učinek na regije in medregionalno sodelovanje.

⁵ Iz predgovora predsednika Evropske komisije Jeana-Clauda Junckerja k publikaciji „Industry in Europe“ (Industrija v Evropi, februar 2017).

V zvezi s tem so predlagani številni usmerjeni pilotni ukrepi, ki bodo spodbudili pridobivanje izkušenj in širšega pogleda na gospodarski razvoj in rast evropskih regij. Končni cilj je vsem evropskim regijam omogočiti, da na podlagi pametne specializacije v celoti izkoristijo svoj potencial za tehnološke spremembe, digitalizacijo, razogljičenje in modernizacijo industrije.

2. PAMETNA SPECIALIZACIJA: REGIONALNI PAKTI ZA INOVACIJE, RAST IN DELOVNA MESTA

Pristop pametne specializacije je bil vključen v reformirano kohezijsko politiko za obdobje 2014–2020, ki je bila zasnovana tako, da bo pozitiven vpliv na rast in delovna mesta kar največji.

Strategije pametne specializacije naj bi regijam omogočile, da svoje potrebe, dobre lastnosti in konkurenčne prednosti pretvorijo v tržno blago in storitve. Njihov namen je na podlagi regionalnih konkurenčnih prednosti in spodbujanja tržnih priložnosti v novih medregionalnih in evropskih vrednostnih verigah prednostno razvrstiti javne naložbe v raziskave in inovacije s pristopom od spodaj navzgor za gospodarsko preobrazbo regij. Z njimi regije lažje predvidijo, načrtujejo in spremljajo svoj proces gospodarske modernizacije.

Države članice in regije so s partnerstvi, upravljanjem na več ravneh in pristopom od spodaj navzgor oblikovale več kot 120 strategij pametne specializacije, v katerih so določile prednostne naloge za naložbe v raziskave in inovacije v obdobju 2014–2020.

V tem obdobju bo za te prednostne naloge prek Evropskega sklada za regionalni razvoj regijam namenjeno več kot 40 milijard EUR (in več kot 65 milijard EUR, če upoštevamo nacionalno sofinanciranje). Skupno naj bi podpora raziskavam, inovacijam in podjetništvu pomagala 15 000 podjetjem pri uvajanju novih proizvodov na trg, podprla 140 000 zagonskih podjetij in do konca programskega obdobja ustvarila 350 000 novih delovnih mest⁶. Poleg tega je v okviru Evropskega socialnega sklada načrtovanih 1,8 milijarde EUR za krepitev človeškega kapitala na področju raziskav, tehnološkega razvoja in inovacij. V postopku oblikovanja teh strategij so bile opredeljene in kategorizirane nacionalne, regionalne in lokalne prednostne naloge⁷.

Primeri prednostnih nalog v strategijah pametne specializacije⁸:

- **v italijanski pokrajini Emilija - Romanja** so v okviru regionalnega partnerstva kot prednostno nalogo opredelili zdravje in dobro počutje ter pri tem različne ključne omogočitvene tehnologije združili z biomedicino za razvoj posameznikom prilagojenih natančno izdelanih presadkov in vsadkov;
- **v španski pokrajini Extremadura** se kmetje in raziskovalci s pomanjkanjem zmogljivosti za pokrivanje povpraševanja na trgu ob vrhuncu sezone spoprijemajo tako, da skupaj sodelujejo v evropskem omrežju, v okviru katerega se razvija visokotehnološko kmetijstvo;

⁶ Kot je načrtovano v nacionalnih ali regionalnih operativnih programih za obdobje 2014–2020: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/themes>.

⁷ Podatkovna zbirka EYE@RIS3: <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/eye-ris3>.

⁸ „Implementing Smart Specialisation Strategies: A Handbook“ (Izvajanje strategij pametne specializacije: Priročnik). Evropska komisija, <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/s3-implementation-handbook>.

- **na Laponskem na Finskem** je pametna specializacija prispevala k razvoju vodilnega položaja regije pri izkoriščanju in komercializaciji arktičnih naravnih virov ter hkrati prinesla trajnostni razvoj in nova delovna mesta.

Za zagotovitev uspešnosti naložb regionalnih politik je treba strategije pametne specializacije vzpostaviti („predhodni pogoj“) pred prejemom finančne podpore Evropskega sklada za regionalni razvoj za raziskave in inovacije v obdobju 2014–2020.

Poleg tega je Komisija v podporo procesu postavila platformo pametne specializacije⁹, ki od leta 2011 svetuje državam članicam in regionalnim organom, kako oblikovati in izvajati strategije pametne specializacije. Platforma, v katero je vključenih približno 170 regij in 18 nacionalnih vlad v EU, spodbuja vzajemno učenje, zbiranje podatkov, analize in priložnosti za mreženje.

Te strategije se pogosto nanašajo na tradicionalne sektorje, kot so agroživilski sektor, gozdarstvo, turizem in tekstilna industrija, ki se razvijajo s postopnimi inovacijami. Vendar vključujejo tudi sektorje, povezane z uvajanjem ključnih omogočitvenih tehnologij, inovacij na področju storitev ter z viri gospodarnih rešitev na področju energije, prometa, okolja, krožnega gospodarstva, nanotehnologije in zdravja, ki lahko ustvarijo popolnoma nove trge in panoge. Strategije temeljijo na procesu sodelovanja, ki olajšuje inovacije na podlagi povpraševanja in skupne rešitve.

Te strategije so močno orodje za pomoč pri prenosu horizontalnih politik in instrumentov z ravni EU in nacionalne ravni na regionalno in lokalno raven, pri čemer ustvarjajo povezave v širših inovacijskih ekosistemih in spodbujajo socialne inovacije. Prispevajo k večji konkurenčnosti evropskega gospodarstva in njegovi odpornosti proti globalizaciji ter zagotavljanju, da ustvarja sredstva, potrebna za zagotovitev pravične porazdelitve njegovih koristi.

3. KLJUČNI IZZIVI IN PRIHODNJI UKREPI: SPODBUJANJE RASTI, KI TEMELJI NA INOVACIJAH

Vrednotenja, **predvidena v predpisih na področju kohezijske politike**, bodo dodatno prispevala k opredelitvi prednosti in slabosti sedanjega pristopa, vendar je jasno, da so strategije pametne specializacije že pomembno prispevale v smislu preusmeritve kohezijske politike Evropske unije, konkurenčna prednost Evrope pa se opira na njeno zmožnost spodbujanja novih modelov rasti na regionalni ravni s ciljnim usmerjanjem naložb v inovativne sektorje z znatnim potencialom za rast in visoko dodano vrednostjo.

Za dosego tega so bili opredeljeni štirje izzivi, s katerimi se je treba spoprijeti:

- nadaljnja reforma sistemov za raziskave in inovacije v regijah;
- povečanje sodelovanja pri naložbah v inovacije v vseh regijah;
- izkoriščanje raziskav in inovacij v manj razvitih regijah in regijah v industrijski tranziciji;
- izraba sinergij in dopolnjevanj med politikami in instrumenti EU.

⁹ <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/>.

3.1. Nadaljnja reforma sistemov za raziskave in inovacije v regijah

Proces evropskega semestra¹⁰ je pokazal, da ima reforma sistemov za raziskave in inovacije jasno regionalno razsežnost, ki bi morala zajeti tri presečne elemente: raziskave in inovacije, industrijsko preobrazbo ter finance in naložbe¹¹.

Pametna specializacija je kot temeljni pogoj za naložbe v okviru kohezijske politike prispevala k uvedbi reform v približno polovici držav članic EU¹² ter pripomogla k obravnavanju številnih izzivov na področju raziskav in inovacij. Kljub temu so bila v nekaterih primerih zaradi neuravnotežene udeležbe predstavnikov različnih sektorjev, vključno s sektorjem raziskav, industrijo, visokim šolstvom, javno upravo in civilno družbo, širša reformna prizadevanja ogrožena. Osrednja naloga strategij je bila torej odpraviti ovire med različnimi upravnimi organi in izboljšati upravljanje na več ravneh.

Reformna prizadevanja je treba okrepiti, da se ustvarita spodbudno poslovno okolje ter učinkovita in pregledna javna uprava, kar bo pospešilo inovacije in povečalo dinamiko na trgih proizvodov in storitev ter izboljšalo pogoje za ustanavljanje zagonskih podjetij in njihovo rast¹³. Hkrati bi ta prizadevanja morala spodbuditi naložbe v znanja in spretnosti ter človeški kapital¹⁴ v skladu z Okvirom za sektorsko sodelovanje na področju znanj in spretnosti¹⁵ in prenovljenim programom EU za visoko šolstvo¹⁶ ter boljšo uporabo grozdov in podporo politiki MSP. Koalicija za digitalno pismenost in delovna mesta¹⁷ lahko v tem procesu odigra pomembno vlogo tako, da trg dela podpre pri odzivanju na digitalno preobrazbo po vsej EU. To bo dopolnjeno z dialogom o odličnosti politike grozdov¹⁸.

- Komisija bo okrepila svoja prizadevanja, da nacionalnim in regionalnim organom na zahtevo ter v tesnem sodelovanju z zadevnimi državami članicami in regijami zagotovi dostop do razpoložljive podpore EU za lažje oblikovanje, izvajanje in vrednotenje reform politik na področju raziskav in inovacij.
- **Platforma pametne specializacije** še naprej zagotavlja podporo pri izvajanju nacionalnih in regionalnih strategij pametne specializacije. Poleg tega bo na zahtevo državam članicam pri odpravi ovir v njihovih sistemih za raziskave in inovacije, vključno s tistimi v zvezi z učinkovitim izvajanjem strategij pametne specializacije, v pomoč **mehanizem za podporo politikam programa Obzorje 2020**.
- Prav tako je za pomoč pri oblikovanju in izvajanju reform, ki lahko izboljšajo poslovno okolje in trg dela ter ljudem zagotovijo prava znanja in spretnosti,

¹⁰ Evropski semester je cikel usklajevanja ekonomskih in fiskalnih politik v EU ter spada v okvir ekonomskega upravljanja Evropske unije.

¹¹ Tematski dosje evropskega semestra „Raziskave in inovacije“, <https://rio.jrc.ec.europa.eu/en/library/european-semester-thematic-fiche-research-and-innovation>.

¹² Študija „Support of ESI Funds to the implementation of the Country Specific Recommendations and to structural reforms in Member States“ (Podpora skladov ESI za izvajanje priporočil za posamezne države in strukturne reforme v državah članicah), 2017, Evropska komisija.

¹³ COM(2016) 733 final.

¹⁴ COM(2017) 90 final.

¹⁵ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=7969>.

¹⁶ COM(2017) 247 final.

¹⁷ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-skills-jobs-coalition>.

¹⁸ Ta dialog bo potekal v okviru razprav na načrtovanem evropskem forumu o politiki grozdov.

izobraževanje ter usposabljanje za današnji in jutrišnji trg dela, na voljo **podporna služba za strukturne reforme**, ki deluje na zahtevo držav članic¹⁹.

Države članice so pozvane, da med evropskim semestrom okrepijo dialog z vsemi zainteresiranimi stranmi, vključno z regijami in lokalnimi organi, da bi bil prispevek strukturnih reform k inovacijam kar največji. Poleg tega bi morale podpreti izvajanje prednostnih nalog, opredeljenih v strategijah pametne specializacije, z izboljšanjem kakovosti in povečanjem odprtosti raziskav in sistema visokega šolstva, zagotavljanjem konkurenčnega financiranja raziskav, krepitvijo prenosa znanja, povezovanjem poklicnega izobraževanja in usposabljanja z inovacijskimi sistemi ter prispevanjem k zbiranju podatkov o znanjih in spretnostih ter usklajevanju znanj in spretnosti v skladu z novim programom znanj in spretnosti²⁰.

3.2. Povečanje sodelovanja pri naložbah v inovacije v vseh regijah

Strategije pametne specializacije se uporabljajo za spodbujanje učinkovitejše inovacijske politike in pospeševanje medregionalnega sodelovanja v novih čezmejnih vrednostnih verigah. Povezovanje akterjev na področju raziskav in inovacij s panožnimi zainteresiranimi stranmi pripomore k izkoriščanju dopolnjevanj na področju razvoja proizvodov in snovanja procesov. To bo pripomoglo k vzpostavitvi in preoblikovanju vrednostnih verig v vsej EU s spodbujanjem naložbene sinergije med zasebnim in javnim sektorjem. Ustrezne zainteresirane strani bi morale skupaj poskrbeti za oblikovanje stabilnih seznamov projektov, ki ustrezajo opredeljenim strateškim prednostnim nalogam.

Zato je treba medregionalno in čezmejno razsežnost razvijati naprej z ustvarjanjem medregionalnih naložbenih priložnosti, ki bodo spodbudile močnejši razvoj regionalnih in lokalnih inovacij, ki so že bile zagnane v okviru sporočila Čista energija za vse Evropejce²¹.

Močnejše strateško medregionalno sodelovanje in trajnostne povezave med regionalnimi ekosistemi skupaj s prednostnimi področji pametne specializacije lahko povečajo konkurenčnost in odpornost, kar dokazuje pobuda Vanguard.

Pobuda Vanguard za novo rast s pametno specializacijo temelji na politični zavezi regij, da bodo svoje strategije pametne specializacije uporabile za spodbujanje nove rasti s podjetniškimi inovacijami od spodaj navzgor in industrijsko prenovo na evropskih prednostnih področjih. Trenutno je v to pobudo vključenih trideset regij.

Pobuda Vanguard naj bi bila zgled pri razvoju medregionalnega sodelovanja in upravljanja na več ravneh ter regionalnim grozdom in ekosistemom omogočila, da se osredotočijo na prednostna področja za industrije, ki se preoblikujejo in na novo nastajajo. Regije, vključene v pobudo Vanguard, želijo izkoristiti dopolnjevanja, opredeljena v strategijah pametne specializacije, da bi razvile najboljše grozde in omrežja grozdov v svetovnem merilu, zlasti s pilotnimi projekti in predstavitvami velikega obsega.

Zato je Komisija ob podpori svoje platforme pametne specializacije postavila **tematske platforme** za modernizacijo industrije, energetske in agroživilski sektor, da bi regijam pomagala pri skupnem oblikovanju njihovih prednostnih nalog v zvezi s pametno specializacijo, ki vključuje oblikovalce politik, raziskovalce, podjetja, grozde in civilno

¹⁹ Program podporne službe za strukturne reforme za obdobje 2017–2020, Uredba (EU) št. 2017/825.

²⁰ COM(2016) 381 final.

²¹ COM(2016) 860 final.

družbo²². Te platforme zagotavljajo edinstveno priložnost za oblikovalce politik na ravni EU, nacionalni ravni in regionalni ravni, da združijo izkušnje in tako obravnavajo te prednostne naloge na regionalni ravni, kjer se spremembe tudi najbolj občutijo.

Tematske platforme za pametno specializacijo združujejo 100 regij, ki trenutno sodelujejo v 17 medregionalnih partnerstvih, ta pa se nanašajo na splošne teme in so namenjena spodbujanju inovacij, povezavam v okviru vrednostnih verig ter razvoju skupnih naložb ob podpori služb Komisije:

- **platforma za modernizacijo industrije** vključuje partnerstva za napredno proizvodnjo, trajnostno proizvodnjo, biogospodarstvo, 3D-tiskanje, medicinske tehnologije, inovativni tekstil, industrijo 4.0, športne izdelke in nove nanofunkcionalne izdelke;
- **platforma za energetske sektor** vključuje partnerstva za bioenergijo, morsko energijo iz obnovljivih virov, pametna omrežja, sončno energijo in trajnostne stavbe;
- **platforma za agroživilski sektor** vključuje partnerstva za visokotehnološko kmetijstvo, sledljivost, biogospodarstvo in agroživilstvo ter pametne elektronske sisteme.

Potrebna so nadaljnja prizadevanja za povezavo drugih velikih evropskih pobud s temi platformami in njihovimi regionalnimi partnerstvi, da se spodbudijo komercializacija in močnejši razvoj medregionalnih inovacijskih projektov ter skupne poslovne naložbe. Tematske platforme za pametno specializacijo bi morale biti uporabljene tudi za poglobitev sodelovanja med manj razvitimi regijami, regijami v industrijski tranziciji in tistimi naprednejšimi, da se spodbudi njihov industrijski in tehnološki prehod.

- Komisija bo v tesnem partnerstvu z zadevnimi državami članicami do konca leta 2017 pripravila **pilotni ukrep** za tesno sodelovanje s petimi do desetimi tematskimi partnerstvi, ki bodo zastopala oblikovalce politik, raziskovalce, podjetja in druge akterje na področju inovacij. Podpore za pripravo pilotnega ukrepa bo zagotovil Evropski sklad za regionalni razvoj.
- Namen bo preizkusiti pristope za komercializacijo in **močnejši razvoj medregionalnih inovacijskih projektov**, ki imajo potencial za spodbuditev razvoja evropskih vrednostnih verig. Ta partnerstva bi lahko zajemala napredno proizvodnjo in industrijo 4.0, biogospodarstvo, področje velepodatkov, energetiko, prehod na nizkoogljično gospodarstvo, področje čiste in povezane mobilnosti, področje zdravja, kibernetiko varnost, vodni sektor in inovacije v tradicionalnih sektorjih. To delo bo temeljilo na tesnem delovnem razmerju med službami Komisije in partnerstvi, vzpostavljenimi v okviru tematskih platform za pametno specializacijo, ter ustreznih inovacijskih pobudah EU²³.

Države članice in regije bi ob podpori Komisije morale razvijati grozde ter skupnosti znanja in inovacij (SZI) pri Evropskem inštitutu za inovacije in tehnologijo, da oblikujejo sezname naložb za projekte, ki bi prišli v poštev za podporo iz finančnih instrumentov, zlasti prek Evropskega sklada za strateške naložbe, kar bo pripomoglo k privabljanju zasebnih naložb z zagotavljanjem podpore inovativnim projektom, za katere bo morda potrebno kritje tveganj.

²² Podrobnosti o vzpostavljenih regionalnih partnerstvih so v spremnem delovnem dokumentu služb Komisije.

²³ Na primer javno-zasebna partnerstva, podprta v okviru programa Obzorje 2020, za biogospodarstvo, napredno proizvodnjo in nove energetske tehnologije.

Po naravi mali projekti se lahko združijo v naložbenih platformah ter tako najučinkoviteje pridobijo različna sredstva EU in pritegnejo zasebni sektor, kjer je to primerno.

3.3. Izkoriščanje raziskav in inovacij v manj razvitih regijah in regijah v industrijski tranziciji

Manj razvite regije se še vedno srečujejo z ovirami, povezanimi z razdrobljenostjo in trajnostjo infrastruktur za raziskave in inovacije, poleg tega pa imajo pogosto težave z gradnjo institucionalnih in pravnih okolij, ki so ugodna za inovacije²⁴. Medtem ko je pametna specializacija pomembna za vse regije, je treba manj razvitim regijam nameniti posebno pozornost glede človeškega kapitala, razvoja znanj in spretnosti ter bolj vključujočega inovacijskega procesa. Akterji na področju inovacij v manj razvitih regijah pogosto niso zelo dobro povezani s širšo raziskovalno in inovacijsko skupnostjo ter globalnimi vrednostnimi verigami.

Regije v industrijski tranziciji se srečujejo s posebnimi izzivi, zlasti kadar tranzicija poteka v razmerah, za katere so značilni pomanjkanje ustreznega nabora znanj in spretnosti, visoki stroški dela na enoto in deindustrializacija. Te regije morda ne morejo pritegniti zadostnih zunajregionalnih naložb, da bi spodbudile inovacije z razvojem novih dobavnih verig, niti zadostnih komercialnih raziskovalnih struktur in podjetij, ki bi lahko tvorili podlago za širšo modernizacijo industrije. Obstajajo lahko še pomanjkljivosti glede zmogljivosti za izkoriščanje priložnosti za financiranje iz sredstev, ki so na voljo v evropskih programih za raziskave in inovacije ter za konkurenčnost industrije²⁵, hkrati pa ne prejemaajo podpore na ravni, ki je v okviru kohezijske politike na voljo manj razvitim regijam.

Stalna podpora vzajemnemu učenju je zato ključna. Komisija že zagotavlja podporo z dostopom do neodvisnih strokovnjakov, kot sta orodje TAIEX Peer 2 Peer²⁶ in platforma pametne specializacije²⁷. To je regijam omogočilo, da sprejmejo dobre prakse, svoje strukture primerjajo z najvišjimi standardi v svetovnem merilu, kategorizirajo raznolikost raziskovalnih in inovacijskih zmogljivosti ter dopolnjevanja v regijah EU in obravnavajo svoje šibke točke.

Naložbe v človeški kapital in razvijanje znanj in spretnosti, na primer v sektorju IKT, ki podpirajo ustanavljanje podjetij, e-pravosodje in e-upravljanje, so v skladu z novim programom znanj in spretnosti zagotovljene prek Evropskega socialnega sklada. Evropski socialni sklad podpira tudi manj razvite regije pri posodabljanju njihove uprave za zagotovitev reform, boljšega pravnega urejanja in dobrega upravljanja.

Potreba po širjenju odličnosti in razširitvi sodelovanja je podprta tudi v programu Obzorje 2020 s povezovanjem, tesnim medinstitucionalnim sodelovanjem, katedrami evropskega raziskovalnega prostora in ukrepi evropskega sodelovanja v znanosti in tehnologiji²⁸ ter s projektom „Stopnice do odličnosti“²⁹. Poleg tega se s projektom za

²⁴ SWD(2017) 132 final.

²⁵ Obzorje 2020 in COSME – program EU za mala in srednja podjetja.

²⁶ http://ec.europa.eu/regional_policy/index.cfm/en/policy/how/improving-investment/taieux-regio-peer-2-peer/.

²⁷ <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/>.

²⁸ Tej podpori raziskovalno manj intenzivnim državam je namenjen približno 1 % proračuna programa Obzorje 2020 – <https://ec.europa.eu/research/regions/index.cfm?pg=widening>. Evropsko sodelovanje v znanosti in tehnologiji podpira omrežja raziskovalcev s poudarkom na raziskovalcih iz raziskovalno manj intenzivnih držav.

²⁹ <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/stairway-to-excellence>.

regije, ki zaostajajo v razvoju³⁰, v okviru kohezijske politike zagotavlja ciljno usmerjena podpora manj razvitim regijam, da bi lahko pametno specializacijo izvajale z ukrepi za gradnjo zmogljivosti, upravnimi reformami ter okrepljenim spremljanjem in vrednotenjem.

V okviru projekta za regije, ki zaostajajo v razvoju, so Evropska komisija in strokovnjaki Svetovne banke skupaj s poljskimi nacionalnimi in lokalnimi organi v zadnjem letu poskušali opredeliti rešitve za spodbujanje gospodarskega razvoja v regijah z nizkimi prihodki Podkarpackie in Świętokrzyskie na vzhodu Poljske. Ukrepi zajemajo prenos znanja z akademske ravni na lokalna podjetja, na primer v vesoljski industriji v regiji Podkarpackie, nadgradnjo regionalnega okolja za podjetja ter izboljšanje znanj in spretnosti lokalne delovne sile.

Evropski inštitut za inovacije in tehnologijo pomaga dodatno širiti sodelovanje s svojo regionalno inovacijsko shemo³¹. Nazadnje, razvoj vseevropskega omrežja vozlišč za digitalne inovacije³² ter druge raziskovalne in inovacijske infrastrukture bo MSP olajšal upravljanje njihove digitalne preobrazbe.

Ciljno usmerjeni ukrepi politike lahko pripomorejo k obravnavi posebnih potreb teh regij in uspešnemu izvajanju njihovih strategij pametne specializacije, pri čemer bo posebna pozornost namenjena vzajemnemu učenju in izmenjavi dobrih praks pri izvajanju, upravljanju in spremljanju inovacijske politike.

Komisija bo do konca leta 2017 in v tesnem partnerstvu z zadevnimi državami članicami pripravila **pilotni ukrep** za omejeno število preskusnih regij, ki bodo izrazile zanimanje za delo na podlagi svojih ustreznih strategij pametne specializacije, namenjen pa bo spodbujanju široko zasnovanih inovacij za obravnavo izzivov **industrijske tranzicije**. Ukrep naj bi spodbudil kombinirano uporabo obstoječih instrumentov in programov EU, ki jih upravlja Komisija, skupaj z razpoložljivimi sredstvi iz kohezijske politike, da se pospeši uporaba inovacij, odstranijo ovire za naložbe ter spodbudita preusposabljanje in priprava na industrijske in družbene spremembe. Podporo za pripravo pilotnega ukrepa bo zagotovil Evropski sklad za regionalni razvoj z usmerjeno svetovalno podporo evropske opazovalnice za grozde in spremembe v industriji.

Države članice bi ob podpori Komisije morale bolje obravnavati potrebe manj razvitih regij s krepitvijo poudarka na široko zasnovanih in odprtih inovacijah, novem upravljanju na podlagi sodelovanja, novih medregionalnih partnerstvih, razvoju zmogljivosti za sprejemanje novih tehnologij, povezovanju lokalnega gospodarstva z raziskavami v svetovnem merilu ter širitvi sodelovanja v globalnih inovacijskih omrežjih.

3.4. Izraba sinergij in dopolnjevanj med politikami in instrumenti EU

Trenutno je veliko regionalnih in nacionalnih programov in instrumentov ter programov in instrumentov politik EU za spodbujanje inovacij, rasti in delovnih mest ali medregionalnega sodelovanja³³. Potrebna je boljša povezava teh politik in instrumentov

³⁰ <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/ris3-in-lagging-regions>.

³¹ <https://eit.europa.eu/activities/outreac/eit-regional-innovation-scheme-ris>. Poleg tega projekt „Visoko šolstvo za pametno specializacijo“ (HESS) regijam svetuje, kako izboljšati vključenost visokošolskih institucij – <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/hess>.

³² <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-innovation-hubs>.

³³ Instrumenti, ki spodbujajo sodelovanje prek regionalnih in nacionalnih meja, zajemajo: skupne tehnološke pobude in skupne pobude za načrtovanje programov ter pogodbeno javno-zasebna partnerstva v okviru programa Obzorje 2020, Evropski inštitut za inovacije in tehnologijo, skupnosti

na različnih ravneh upravljanja, da se poveča njihov učinek na uspešnost ključnih evropskih prednostnih nalog. Zato obstaja potreba, da se v celoti izkoristijo sinergije in ustvarijo dopolnjevanja med sredstvi EU za raziskave in inovacije ter ukrepi kohezijske politike in ukrepi konkurenčnosti industrije za zagotavljanje bistvenih naložb. Pametna specializacija zagotavlja strateški okvir za ustvarjanje teh dopolnjevanj³⁴.

Za dosego tega je Komisija predstavila številne ukrepe že v okviru predlogov za večletni finančni okvir za obdobje 2014–2020³⁵.

Evropski sklad za strateške naložbe, Obzorje 2020 in kohezijska politika omogočajo združevanje sredstev znotraj enega projekta. Predpisi o programu Obzorje 2020 in kohezijski politiki so uskladili pravila za poenostavljene možnosti obračunavanja stroškov in povečali možnosti za porabo več sredstev kohezijske politike zunaj programskih območij. Komisija je tudi objavila smernice za združevanje sredstev Evropskega sklada za strateške naložbe in sredstev kohezijske politike.

Komisija je sprožila številne pobude (na primer Stopnice do odličnosti in Pečat odličnosti) ter pripravila smernice za spodbujanje sinergij³⁶ med različnimi instrumenti politik. Predlagala je nadaljnjo poenostavitev za olajšanje trenutno zapletenega kombiniranja financiranja iz programa Obzorje 2020 in kohezijske politike³⁷.

Pilotni projekt Stopnice do odličnosti prispeva k zapolnitvi inovacijskih vrzeli med regijami EU tako, da podpira izvajanje strategij pametne specializacije z razvojem in izkoriščanjem dopolnjevanj med kohezijsko politiko, programom Obzorje 2020 in drugimi programi financiranja EU. **Pobuda Pečat odličnosti** je malim in srednjim podjetjem v pomoč pri iskanju alternativnega financiranja v okviru Evropskega sklada za regionalni razvoj in drugih virov za njihove projektne zamisli za inovacije, ki so sicer bile v okviru programa Obzorje 2020 ovrednotene kot odlične, vendar jih zaradi omejenih sredstev ni bilo mogoče podpreti.

Predstavniki Komisije za naložbe lahko javnim organom in nosilcem projektov v državah članicah na terenu ponudijo podporo³⁸, da se oblikujejo stabilni sezname projektov ter s tem kar največji učinek sredstev EU in izkoriščanje strokovnega znanja Evropskega svetovalnega vozlišča za naložbe³⁹.

Opaziti je mogoče znatno izboljšanje usklajevanja na ravni programov kohezijske politike⁴⁰ na področju strateškega upravljanja naložb v raziskave in inovacije. Vendar je na projektni ravni še vedno potrebna večja jasnost glede vlog, odgovornosti in

znanja in inovacij, koalicije znanja in sektorskih spretnosti v okviru programa Erasmus+, evropska strateška partnerstva grozdov, evropsko podjetniško mrežo, evropska partnerstva za inovacije, regijsko omrežje zagonskih podjetij in Interreg.

³⁴ S „predhodnimi ukrepi“, s katerimi se zainteresirane strani pripravijo na sodelovanje v programu Obzorje 2020, ter „nadaljnjimi ukrepi“ za izkoriščanje in razširjanje rezultatov na področju raziskav in inovacij, razvitih v okviru programa Obzorje 2020 in prejšnjih programov, Priloga 1 k Uredbi (EU) št. 1303/2013 o skupnih določbah.

³⁵ COM(2011) 500 final.

³⁶ http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/guides/synergy/synergies_en.pdf.

³⁷ COM(2016) 605 final.

³⁸ COM(2016) 581 final.

³⁹ <http://www.eib.org/eiah/index.htm>.

⁴⁰ Poročilo „The use of new provisions during the programming phase of the European Structural and Investment Funds“ (Uporaba novih določb v programski fazi evropskih strukturnih in investicijskih skladov):

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/how/studies_integration/new_provision_progr_esif_report_en.pdf.

usklajevanja, zlasti glede pravil o upravičenosti, javnih naročil in državne pomoči pri nadnacionalnih projektih⁴¹.

- Komisija bo še naprej tesno sodelovala z nacionalnimi in regionalnimi organi pri **obravnavi zapletenosti kombinirane uporabe** različnih instrumentov EU, da se zagotovijo kar največje naložbe v projekte, ki so ciljno usmerjeni v raziskave in inovacije ter konkurenčnost in produktivnost. Komisija bo prek predstavnikov za naložbe na terenu in Evropskega svetovalnega vozlišča za naložbe ponudila pomoč, da se kar najbolj mobilizira kapital zasebnega sektorja.
- Komisija bo tudi tesno sodelovala z nacionalnimi in regionalnimi organi, **da bi olajšala in pojasnila kombinirano uporabo različnih sredstev**, kar zadeva pravila o državni pomoči, javna naročila in medregionalno sodelovanje.
- Komisija bo raziskala možnosti za zagotavljanje pomoči na terenu prek posebnih predstavnikov za naložbe. Ti predstavniki bi bili prva točka za stik z lokalnimi zainteresiranimi stranmi, **da bo učinek različnih sredstev EU kar največji**. Delovali bi na zahtevo, posamezne zahteve pa bi posredovali ustreznim instrumentom znotraj Evropskega svetovalnega vozlišča za naložbe, da se dodatno spodbudi združevanje različnih sredstev.
- Komisija bo za zainteresirane strani pripravila **celovit pregled podpornih akterjev in najsodobnejših instrumentov po regionalnih ekosistemih**, da bi spodbudila sklepanje partnerstev med regijami in dostop do kompetenc.
- Komisija bo še naprej sodelovala z Evropskim parlamentom in Svetom v okviru tekočih razprav o uredbi omnibus⁴², da bi se dodatno **olajšale nadnacionalne naložbe**, kot je izvajanje operacij zunaj programskega območja.

Države članice se spodbuja, da tesno sodelujejo z zainteresiranimi stranmi, da bi se v celoti izkoristile možnosti za poenostavitev, ki so zdaj na voljo. Organi upravljanja za evropske strukturne in investicijske sklade v državah članicah bi morali organizirati namenske poenostavljene pozive za prijavo projektov, ki so prejeli pečat odličnosti, po zgledu dobre prakse, razvite na Češkem, v Italiji, na Poljskem in v Španiji.

4. ZAKLJUČKI

EU, njene države članice in regije se srečujejo z izzivi v okviru globalizacije. Ta novi svet prinaša priložnosti, ki jih Evropa mora izkoristiti, obenem pa mora ostati zavezana pravični porazdelitvi njihovih koristi. Bistveno je izkoristiti ves potencial inovacij za modernizacijo gospodarstva, da se ohranita socialni model EU in kakovost življenja evropskih državljanov. Evropa mora okrepiti svoje državljane, regije in industrijske panoge ter jih braniti in varovati, da ustvari blaginjo in delovna mesta, ki jih državljani EU pričakujejo. Za dosego tega morajo biti vse politike in instrumenti EU usklajeni na vseh ravneh upravljanja, da se omogoči premik k odporni, vključujoči in trajnostni rasti na teritorialni ravni.

V zvezi s tem strategije pametne specializacije že izboljšujejo kakovost naložb kohezijske politike v inovacije in so tako postale sestavni del evropskega pristopa k inovacijam.

⁴¹ Strokovna skupina na visoki ravni za spremljanje poenostavitve za upravičence skladov ESI: https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/hlg_16_0008_00_conclusions_and_recommendations_on_goldplating_final.pdf.

⁴² COM(2016) 605 final.

Spreminjajo tudi način, kako evropske regije oblikujejo in izvajajo svoje inovacijske politike ter v proces vključujejo podjetja.

Izkušnje, pridobljene s trenutnimi programi kohezijske politike, ter ukrepi in pilotni projekti, predlagani v tem sporočilu, bodo koristno prispevali k pripravi naslednjega večletnega finančnega okvira. Komisija bo zato spremljala napredek pri izvajanju teh ukrepov. Pametna specializacija pomeni nov način sodelovanja, ki zagotavlja močnejše lokalno in regionalno sodelovanje pri odločanju, njen potencial pa se lahko močnejše razvije v korist regij EU in EU kot celote. Ta pristop se lahko razširi in uporabi v širšem smislu kot koristno orodje za kar najuspešnejše izvajanje prihodnjega proračuna EU⁴³.

⁴³ [Razmislek Evropske komisije o prihodnosti financ EU](#) – COM(2017) 358 final.